

Dede Korkut - Günbed Yazması - Kazan Bey Oğuznamesi'nde Bağlama Grupları¹

Özgür AY*

Kübra DURAN ŞAFAK**

Özet

Oğuz Türkçesi ya da Batı Türkçesi olarak da adlandırılan Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu ve Azerbaycan coğrafyalarında XIII. yüzyıldan itibaren yazılı metinleriyle görülmeye başlanmıştır. Tarih boyunca dilden dile aktarılan Dede Korkut Hikâyeleri ise Anadolu'da Oğuz Türkçesinin yazı dili olmasında en önemli unsurlardan biri olmuştur. Oğuz Türklerinin bilinen en eski epik hikâyeleri olan bu hikâyelere 2018 yılının sonunda içinde iki yeni boyu barındıran bir nüsha daha eklenerek Dede Korkut'taki boy sayısı 12'den 14'e yükselmiştir. İran'ın Türkmen Sahra bölgesinde bulunan ve 31 yapraktan oluşan nüsha, 2019 yılında "Günbed yazması" olarak tanıtılmıştır. Günbed yazması üzerine yayımlanmış en son eser olması ve kendisinden önce yapılmış çalışmalardaki eksikliklerin de tamamlanmış olması hasebiyle, Özçelik'in 2021 yılında yayımlanan *Dede Korkut – Günbed Yazması – Kazan Bey Oğuznamesi* adlı eseri bu çalışmaya kaynaklık etmiştir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde anlatımı güçlendirmek, pekiştirmek ve belirtmek için kelime gruplarından çokça faydalanılmıştır. Çalışmada, Günbed yazmasındaki bağlama gruplarının tamamı tespit edilmiş ve bu gruplar yapı, çeşit ve cümledeki görevleri yönüyle incelenmiştir. Eserde 42 örneğine rastlanılan bağla-

¹ Bu çalışma, 24-25 Aralık 2021 tarihlerinde Konya'da düzenlenen Uluslararası Anadolu'nun İrfan Çağı (XIII-XIV. Yüzyıllar) Sempozyumunda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

* Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, ozgur.ay@usak.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5630-4033>.

** Arş. Gör., Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kubra.safak@usak.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0173-2521>.

ma grupları «ile, ve, degül, eger» bağlaçlarıyla oluşturulmuştur. Bunlar içerisinde en yaygın olanı «ile» ve «ilen» bağlacı ile kurulan bağlama gruplarıdır. Sadece kelimelerle değil; isim tamlaması, sıfat tamlaması gibi çeşitli kelime gruplarıyla da bağlama grubu oluşturulduğu ve bunların söz diziminde çoğunlukla özne görevinde kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, Günbed yazması, bağlama grupları, söz dizimi.

Conjunction Groups in Dede Korkut – Günbed Manuscript- Kazan Bey Oğuznamesi

Abstract

Old Anatolian Turkish, also called Oghuz Turkish or Western Turkish, started to be seen in Anatolia and Azerbaijan geographies with its written texts from the 13th century. *Dede Korkut Stories*, which have been transmitted from language to language throughout history, have been one of the most important factors in making Oghuz Turkish the written language in Anatolia. At the end of 2018, a manuscript containing two new narratives was added to these stories, the oldest known epic stories of the Oghuz Turks, and the number of epic stories in Dede Korkut increased from 12 to 14. The 31-leaf manuscript found in the Turkmen Sahra region of Iran was introduced as the “Günbed manuscript” in 2019. Özçelik’s work, published in 2021, has been the source of this study since it is the last work published on the Günbed manuscript and the deficiencies in previous works are also completed. In the study, all of the conjunction groups in the Günbed manuscript were identified and these groups were examined in terms of structure, variety and their functions in the sentence. Conjunction groups, 42 examples of which are found in the work, are formed with the conjunctions «ve, ile, degül, eger». The most common of these are the conjunction groups formed with the conjunction «ile» and «ilen». Not just with words; it has been observed that conjunction groups are formed with various word groups such as noun clause, adjective clause, and they are mostly used as subject in syntax.

Keywords: Dede Korkut, Günbed manuscript, conjunction groups, syntax.

Eski Anadolu Türkçesi ve Dede Korkut Hikâyeleri

Türk dili tarihinde, Oğuz Türkçesi ya da Batı Türkçesi olarak da adlandırılan Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu’nun Türkleşmesi ile XIII-XV. yüzyıllar arasında Türk coğrafyasının güneybatısında Oğuzca temeline dayalı olarak kurulup gelişen yazı dili şeklinde tanımlanmaktadır (Gülsevin, 2017, s. 9). Gülse-

vin, Eski Anadolu Türkçesinin Oğuz lehçesine dayalı ilk yazı dili olması sebebiyle Türk dili tarihi içinde kendine has bir yeri olduğunu belirtir (2017, s. 9).

Korkmaz (2010, s. 9), Oğuzcanın VI-XV. yüzyıllar arasındaki tarihî gelişim süreçlerini; “VI.-IX. yüzyıllar arası dönem (Eski Türkçe dönemi), IX.-XI. yüzyıllar arası dönem; XI.-XIII. yüzyıllar arası dönem: A. Harezmi bölgesinde Oğuzca (Memlûk Türkçesi); B. Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları döneminde Oğuzca; XIV.-XV. yüzyıllar arası dönem (Beylikler Dönemi Türkçesi: Eski Anadolu Türkçesi) ve bu dönemin devamı olarak kendini gösteren yeni dallanma ve şekillenmelere uzanan gelişmeler” olarak dönemlere ayırmıştır.

Eski Anadolu Türkçesinin Beylikler Dönemi; yazılı dilin kullanımı, oluşumu ve verilen eserler yönüyle büyük önem arz etmektedir. *Dede Korkut Kitabı* da bu dönemin eseri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dede Korkut Kitabı'nın ilk yazma nüshası, Dresden Krallık Kütüphanesinde bulunan ve 152 sayfadan oluşan *Kitab-ı Dedem Korkut alâ lisân-ı tâife-i Oğuzan* adıyla bilinen Dresden nüshasıdır. Bu yazmada bir mukaddime ve 12 boy vardır. Diğer nüsha ise bir mukaddime ve beşi tam, altı boyun yer aldığı *Hikâyet-i Oğuznâme-i Kazan Beg ve Gayri* başlığını taşıyan Vatikan nüshasıdır (Ekici, 2019, s. 17-19). Hem tarihî hem kültürel bakımdan önemli bir miras olan *Dede Korkut Kitabı*'nda toplam on iki boy bulunmaktadır.

Günümüze kadar *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin gerek dili gerek konusu üzerine pek çok yayın yapılmıştır. *Dede Korkut*'un metinleriyle ilgili bilinen ilk yayın H. F. von Diez'e (1815) aittir. Daha sonra Kilisli Rifat, *Kitab-ı Dede Korkut alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan* adıyla Diez'in istinsahı olan *Dede Korkut Kitabı*'nın ilk tam neşrini 1916 yılında gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaların ardından Gökyay (1938), *Dede Korkut Hikâyeleri*'ni Latin harfli olarak yayımlamıştır.

Ergin'in (1958) Dresden nüshasını esas alarak yaptığı çalışması *Dede Korkut Kitabı I*; çalışmanın dizini ise *Dede Korkut Kitabı II İndeks – Gramer* adıyla basılmıştır (1963). Ergin, 1958'deki çalışmasında Dresden ve Vatikan nüshalarını karşılaştırmış; iki nüsha arasındaki farklılıkları dipnotlar ile göstermiş ve nüshaların tıpkibasımalarını çalışmanın sonuna eklemiştir. İkinci kipta ise *Dede Korkut Kitabı*'nın dizini ve grameri yer almıştır.

Gökyay (1973), *Dedem Korkud'un Kitabı* adlı eserinde *Dede Korkut*'un Dresden nüshasını temel olarak almış; bazı bölümlerde ise Vatikan nüshasından faydalanmıştır. Eserde *Dede Korkut Kitabı*'nın metni, sözlüğü ve dizinine yer vermiştir. Gökyay, metin üzerine yaptığı çalışmanın ardından *Dede Korkut* üzerine geniş ve detaylı bilgiler de vermektedir.

Özçelik'in (2005) *Dede Korkut, Araştırmalar, Notlar-Dizin-Metin* adlı kitabında Dresden nüshası üzerine o güne kadar yapılmış olan çalışmalarda yanlış yazıldığı ya da hiç okunmadığı düşünülen kelimeler, dipnotlarla verilmiştir. Kitapta bu eksiklikler için çözüm önerileri sunulmuştur. Eserde Dresden nüshasının tıpkıbasımı, çeviri yazılı metni ve nüshanın dizini yer almaktadır.

Kaçalin (2006), *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi* adıyla yayımladığı eserinde Vatikan nüshasının çeviri yazılı metnine, nüshayla ilgili açıklamalara ve nüshanın sözlüğüne yer vermiştir. Aynı sene Sertkaya (2006), Dresden nüshasının çeviri yazılı metni ve bu nüsha üzerine yazmış olduğu notlardan oluşan *Dede Korkut Kitabı Dresden Nüshasının 'Giriş' Bölümü* adlı kitabını yayımlamıştır.

Özçelik, *Dede Korkut, Araştırmalar, Notlar-Dizin-Metin* adlı kitabından sonra 2016 yılında iki cilt hâlinde aynı adla yayımladığı eserinin birinci cildinde, okuma ve tespitlerde görmüş olduğu eksikleri, yanlışları gözden geçirip çözüm önerileri sunmuş; çalışmanın bazı bölümlerinde Vatikan nüshasından yararlanarak ortaya çıkan sorunlara dikkat çekmiştir. Metin ve dizinden oluşan ikinci cildinde Dresden nüshasının tıpkıbasımı, çeviri yazılı metni, günümüz Türkçesine aktarması, dizini ve özel adlar dizini yer almaktadır.

Dede Korkut Kitabı'nın nüshaları üzerine kitap haricinde bildiri ve makale şeklinde de pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır. 2014 yılına kadar olan çalışmalar Selahaddin Bekki tarafından *Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (Türkiye'deki Yayınlar 1916-2013)* adıyla basılmıştır.

Oğuzcanın önemli eserlerinden olan *Dede Korkut Kitabı*'nın Dresden ve Vatikan nüshalarına 2018 yılında bir yenisi daha eklenmiştir. Bu nüsha, İran sınırlarında yer alan Günbed-i Kavus muhitinde, kitap araştırmacısı Muhammed Veli Hoca tarafından bulunmuştur. Eser üzerine çalışan araştırmacılar; bu nüsha için "Türkistan nüshası", "Türkmen Sahra nüshası", "Günbet nüshası" gibi adlandırmalar tercih etmiştir. Safeviler döneminde kaleme alındığı düşünülen nüshanın baş kısmı eksik olmakla birlikte eser otuz bir varaktan oluşmaktadır (Shahgoli vd. 2019, s. 156).

Günbed yazması 2019 yılının Nisan ayında Ekici tarafından "Yeni Bir Dede Korkut Boyu: Salur Kazan'ın Ejderhayı Öldürmesi" başlığı ile Bayburt Üniversitesinde düzenlenen 4. Uluslararası Dede Korkut Sempozyumu'nda bilim âlemine duyurulmuştur. Yeni bulunmuş olan bu nüsha üzerine ilk yayını Azmun (2019), *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması: Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası Metin - Çeviri - Sözlük - Tıpkıbasım* adıyla kitap olarak yapmıştır. Eser, çeviri yazılı metin, aktarma, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Bu çalışmanın ardından Shahgoli vd. (2019) *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*'nde "Dede Korkut Kitabının Günbed Yazması"

adıyla uzun bir makale yayımlamıştır. Bu makalede Günbed yazmasının tanıtımı, metin dışı kayıtlar, yazmanın dil özellikleri, çeviri yazılı metni, sözlüğü ve tıpkıbasımı yer almaktadır. Ekici, 2019 yılında yazmayı *Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası - Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi* adıyla giriş, metin, çeviri yazılı metin, aktarma, sözlük ve dizin şeklinde yayımlamıştır.

Ercilasun'un (2019) *Nehir Destan Oğuzname (Oğuz Bitig)* kitabının “Makaleler ve Bildiriler” bölümünde Günbed yazmasıyla ilgili olarak “Dede Korkut'un Yeni Nüshası Üzerine / Konu - Bağlantılar - Yer - Zaman - Okuyuş”; “Dede Korkut Kitabı'nın Yeni Nüshası Üzerine Yayınlar” ve “Yeni Dede Korkut Yazmasında Salur Kazan'ın Ejderhayı Öldürdüğü Boy” adlı makaleleri bulunmaktadır.

2019 yılında Azerbaycan'da Günbed yazması üzerine çalışmalar yapılmıştır. İlk çalışma Asker tarafından *Kitabi-Dede Korkud'un Üçüncü Elyazması* adıyla yayımlanan kitaptır. Eser, Günbed yazması hakkında bilgiler, tıpkıbasım, nüshadaki metinlerin okunuşu ve küçük bir sözlükten oluşmaktadır. Diğer bir çalışma ise *Kitabi Dedem Gorgud ve Onun Türkmen Sehra Nüshesi (transliteratsiya, fotofaksimile, qeyd ve şerhler)* adıyla Guliyev tarafından 2020 yılında yapılmıştır. Kitapta Dresden, Vatikan ve Günbed yazmaları hakkında bilgi verildikten sonra Günbed yazmasının tıpkıbasımı ve okunuşu yer almaktadır.

Son çalışma ise Özçelik tarafından Türk Dil Kurumu yayınları arasında yer alan *Dede Korkut -Günbed Yazması- Kazan Bey Oğuznamesi (Giriş - İnceleme - Notlar - Metin - Dil İçi Çeviri - Dizinler)* adıyla 2021 yılında yapılmıştır. Kitapta Günbed yazmasının neden Kazan Bey Oğuznamesi olarak adlandırıldığına bilgisi verilmiştir. Bu başlık altında Dede Korkut Oğuznamelerinde yer alan diğer yazmaların bazı özelliklerine değinilerek Günbed yazmasının bunlar içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Eser; “Giriş, Notlar, İnceleme, Metin, Dil İçi Çeviri, Dizin ve Özel Adlar Dizini” bölümlerinden oluşmaktadır. Özçelik, “Giriş” bölümünde Dede Korkut nüshalarının bulunuşu ve bu nüshalar üzerine yapılmış kitap yayınları hakkında kısa bilgiler vermiştir. Notlar bölümünde, kendisinden önce Günbed yazması üzerine yapılmış çalışmaları da dikkate alarak yapılan bazı yazım ve okuma yanlışlarıyla ilgili tekliflere yer vermiştir. “İnceleme” bölümünde; nüshanın metninde hareketlenmiş olan kelimeler, ses ve şekil bilgisi özellikleri ve bazı retorik yapılar üzerinde durmuştur. “Metin” bölümünde Günbed yazmasının tıpkıbasımına ve çeviri yazılı metnine yer vermiştir. Özçelik, “Dil İçi Çeviri”de yazmadaki cümle yapısını koruyarak yazmayı günümüz Türkçesine aktarmıştır. “Dizin” ve “Özel Adlar Dizini”ni söz varlığının tespitini kolaylaştırmak amacıyla ayrı vermiştir.

Müstensih adı ve istinsah bilgileri bulunmayan Günbed yazması, 31 yapraktan oluşmaktadır. Nüshanın istinsah tarihinin (yazma üzerine tespit edilmiş olan Senglah sözlüğünden alıntı yapılmış iki haşiye ve birtakım dil özelliklerine dayanılarak) XVIII. yüzyıl olduğu tahmin edilmektedir (Özçelik, 2021, s. 27). Eserde, Güney Azerbaycan, özellikle Tebriz ağzını yansıtan bir dil kullanılmıştır (Ercilasun, 2019, s. 666). Yazma, nestalik yazı ile harekesiz olarak 14 satır üzerine yazılmıştır (Özçelik, 2021, s. 27). Yaygın görüş olarak bulunan yeni nüsha için üçüncü el yazması olduğu fikri² savunulsa da Özçelik bu nüshanın dördüncü yazma olduğu görüşündedir³. Yazmadaki soylamaların ve boyların sayısı ile ilgili eser üzerinde çalışanlar arasında farklı görüşler mevcuttur. Ekici (2019, s. 22-23), Günbed yazmasında bir boy ve 23 adet soylama olduğu görüşünü savunur. Azmun (2019, s. 6) 2 boy ve 27 soylama bulunduğunu ifade eder. Ercilasun (2019, s. 665), “Yeni nüshada 20’den fazla soylama ve bir boy vardır.” diyerek soylamaların sayısını net vermemekle birlikte 1 boy olduğu görüşünü savunur. Sertkaya (2020, s. 18) ise Azmun’un görüşünü kabul ederek 2 boy ve 27 soylama olduğunu ifade eder. Özçelik’e (2021, s. 27-28) göre nüshada 24 soyla birlikte *Salur Kazan’ın Aras ile Kars Kalasını Alduğı Boy* ve *Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürdüğü Boy* olmak üzere 2 boy vardır. Soylamalar ve boyların sayısı ile ilgili görüşlerin farklı olmasının en temel sebebi Günbed yazmasının baştan bilinmeyen miktarda eksik olması ve soylamalarda başlık olmadığı için konuları bakımından ayırarak soylama sayısının tespit edilmesinde güçlük yaşanmasıdır.

Özçelik (2021, s. 13), yazmada Kazan Bey’in ad alması, Bayındır Han’ın vekilliğini elde etmesi ve Bayındır Han’ın kızı Borla ile evlenmesi olaylarının anlatılmasından ve yazmanın sonunda yer alan boylardan birincisinin anlatıcısının Kazan Bey olmasından dolayı bu nüshanın “Kazan Bey Oğuznamesi” olarak adlandırılması gerektiğini belirtmiştir.

² Bu konuda Azmun (2019, s. 6), “Dede Korkut’un bu **üçüncü el yazmasının** en önemli özelliği, önceki iki el yazmada olmayan yirmi yedi yeni soylama ile iki yeni boylama (hikâye), yani 13. ile 14. hikâyelerin bulunmasıdır.” cümlesini kullanmaktadır. Ekici (2019, s. 12) ise, “Bildirim sonunda, bu nüshanın Dede Korkut soylamaları ve bir boyu içeren ‘**üçüncü nüsha**’ olduğunu, “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu”nun da “On üçüncü Dede Korkut Boyu” olarak kabul edilmesi gerektiğini belirttim.” ifadesini kullanmaktadır.

³ Özçelik, Dresden ve Vatikan yazmasından sonra Ankara yazmasının üçüncü; Günbed yazmasının ise dördüncü yazma olduğunu belirtir. Ona göre, Ankara yazması Türk Tarih Kurumunun kütüphanesinde, yazma I/261 numara ile kayıtlıdır. Bu yazma Mustafa S. Kaçalın tarafından bulunmuş ve 2017 yılında yayımlanmıştır (Kaçalın, 2017, s. 207-243). Ankara yazmasının şekil ve dil özellikleri yönüyle Dresden ve Vatikan yazmaları ile ortak özellikler taşıdığı söylenebilir. Bu yazmalarda geçen mukaddime Ankara yazmasında da vardır. Yazmada mukaddimeden sonra yalnızca Dirse Han Oğlu Boğaç Han anlatısının başından 7 sayfalık kısım yer almaktadır. Yazma eserin kalan kısmı ise ne yazık ki kayıptır. Yazmada müstensih adı ve istinsah tarihi bilgileri de yoktur (Özçelik, 2021, s. 26).

Dede Korkut'un nüshalarında anlatımı güçlendirmek, pekiştirmek ve belirtmek için kelime gruplarından çokça faydalandığı görülmektedir. Bu konudaki çalışmalar incelendiğinde nüshalardaki cümle ve kelime grupları üzerine detaylı bir araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Cemiloğlu (2001) *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme* adlı eserinde Ergin'in yayınına esas alarak kelime grupları ve cümle konusu üzerinde durmuştur. Kelime gruplarını, cümle öğelerini ve çeşitlerini incelediği bu eserde, tespit ettiği örneklerin bir kısmına yer vermiştir. Günbed yazmasının söz dizimi ile ilgili olarak ise bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Oysaki, Günbed yazmasının söz dizimi özellikleri ile daha önce bulunan Dede Korkut nüshalarının söz dizimi özelliklerinin karşılaştırılması, metinler arasındaki ilişkinin ve devamlılığın gösterilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Kelime Grupları ve Bağlama Grubu

Leylâ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi* (2017, s. 39) adlı eserinde kelime gruplarını, "Bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimi" olarak tanımlamaktadır.

Gramerlerimizde bağlaçlar ve bağlama grupları ile ilgili olarak pek çok bilgi yer almaktadır. Bağlaçlar ile ilgili olarak Emre, (1945, s. 19) "Sözcükler ve cümleler arasındaki her türlü ilgi ve bağları işaretlemek için kullanılan dil araçları" tanımını yapar. Gencan, *Dilbilgisi* (1971, s. 482) adlı eserinde; "Anlamca ilgili cümleleri, tümceleri ya da görevdeş öğeleri bağlamaya yarayan sözcükleri" bağlaç olarak nitelendirir. Kükey (1975, s. 9), "«ve», «ile», «ne ... ne», «hem ... hem», «ya ... ya», «yahut», «veya», «ya da», «ha ... ha», «gerek» gibi bağlaçlarla oluşturulan sözcük öbeklerine «bağlama öbeği» adı verilir. Bu bağlaçlar, aynı soydan iki ya da daha çok sözcüğü beraberlik ilgisiyle birbirine bağlar; bağlama öbeği yapar." der. Hacıeminoğlu (1992, s. 112), bağlama edatları olarak adlandırdığı bağlaçları "Cümleleri veya cümle içindeki kelimeleri ve kelime gruplarını ya mana bakımından yahut şekil itibarıyla birbirine bağlayan sözlerdir." şeklinde tanımlar. Ergin, *Türk Dil Bilgisi* (2004, s. 352-354) adlı eserinde "Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır." tanımını yapar ve bağlama edatlarını; "sıralama edatları, denkleştirme edatları, karşılaştırma edatları" olmak üzere üç ayrı başlık altında inceler. Banguoğlu, (2004, s. 390), bağlaç için "bağlam" terimini tercih ederek "Söz içinde iki kelimeyi aynı değerde iki cümle unsurunu iki yargıyı ve bazen de iki paragrafı bağlamaya yarayan kelimelere bağlam (conjunction) adını veriyoruz." açıklamasında bulunur. Korkmaz (2009, s. 1091-1136) bağlaçları;

“Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevleriyle, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir.” şeklinde tanımlar ve “kökenleri göre, şekil ve şekil bilgisi yapılarına göre, işlevlerine ve cümledeki yerlerine göre” olmak üzere köken, yapı ve işlev yönüyle üç ana başlık altında ele alır.

Bağlama grupları için ise gramerlerimizde farklı terimlerin kullanıldığı görülür. Banguoğlu (2004, s. 510-511) “bağlam öbeği” terimini; Demir, Yılmaz (2010, s. 238), Karaağaç (2017, s. 200) ve Demir (2019, s. 33) “bağlama öbeği” terimini; Erkul (2007, s. 6), Özkan, Sevinçli (2009, s. 88), Özkan, Gariper, Ağın ve diğerleri (2009, s. 250), Özkan, Doğan (2010, s. 83), Altun (2011, s. 19), Aktan (2016, s. 56), Karahan (2017, s. 65), Özkan, Toker, Aşçı (2020, s. 102), Gülsevin (2021, s.1) “bağlama grubu” terimini; Beserek (1991, s. 30-31) ve Bilgegil (2014, s. 134) “bağlaç grubu” terimini; Alan (2020, s. 102) “bağlaç öbeği” terimini, Hirik ise (2021, s. 118), “*bağlaçlı ad öbeği*” terimini tercih etmiştir.

Delice (2018, s. 23), bağlama grupları için “bağlaç grubu, bağlama öbeği, bağlam öbeği, bağlaç öbeği” gibi terimlerin de kullanıldığını belirterek grubu, “Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış iki veya daha fazla cümleden küçük biçimbirimsel birleşenin oluşturduğu kelime öbeği” şeklinde tanımlar.

Demir’e (2019, s. 33) göre, “İki sözcük, iki sözcük öbeği veya bir sözcük ile bir sözcük öbeğinin bir bağlaç ile (ve, ile, dahi, ilâ, ya, ya da, veya, yahut, veyahut, ...) birbirine bağlanmasıyla oluşan sözcük öbeğine, bağlama öbeği” denmektedir ve “Denkleştirme edatları (bir ... bir..., ha ... ha..., gerek ... gerek ..., ister ... ister..., ister ... isterse..., kâh ... kâh ..., kimi ... kimi..., ya ... ya..., hem... hem..., hem yine... hem de..., olsun ... olsun..., ne ... ne..., ne ... ne de..., mi... mi..., da... da ...) ile yapılan söz öbekleri de” bu gruba girmektedir.

Hirik (2021, s. 118), “bağlaçlı ad öbeği” ifadesini kullanarak “İki veya daha fazla baş unsura sahip ad öbekleri arasında bağlaçlarla ve/veya virgülle birbirine bağlanmış adlardan meydana gelen ad öbekleri” olarak tanımlar. Bu öbeklerde tamlama ilgisinin olmadığını, her unsurun kendi başına baş unsur olarak söz dizimine katıldığını belirtir.

Karahan (2017, s. 65) ise bağlama gruplarını “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.” şeklinde tanımlar.

Gülsevin (2021, s. 8) ise makalesinde bağlaçlarla yapılanlar dışında morfosentaktik usullerle oluşturulan bağlama gruplarının varlığından söz etmektedir.

Yapılan tanımlar incelendiğinde araştırmacıların henüz üzerinde anlaşamadıkları noktanın bağlaçların cümleyi bağlama görevi üstlendiğinde bağlama grubu oluşturup oluşturmadıkları hususudur. Bazı araştırmacılar, sadece kelimelerin veya kelime gruplarının bağlandıkları örnekleri bağlama grubu olarak değerlendirirken bazıları bunlara bağlaçların cümleleri bağladığı örnekleri de dâhil etmişlerdir.⁴

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada, Dede Korkut nüshalarının söz dizimi üzerine hazırladığımız daha geniş kapsamlı bir çalışmanın verilerinden yararlanılarak Günbed yazmasında geçen bağlama grupları; yapıları, çeşitleri ve söz dizimindeki yeri bakımından incelenmiştir. Türkoloji araştırmaları arasında söz dizimi unsurlarının metinler arasındaki ilişkinin tespiti için kullanılmasının örnekleri çok değildir. Bu çalışmada ayrıca, Günbed yazmasında tespit edilen bağlama grupları ile daha önce bulunan Dede Korkut nüshalarında kullanılan bağlama grupları karşılaştırılarak oluşturulma yeri ve zamanı farklı ama kaynağı ve geleneği aynı olan metinler arasındaki ilişki ve devamlılık, bağlama grupları üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır.

Günbed yazması üzerine yayımlanmış en son eser olması ve kendisinden önce yapılmış çalışmalardaki eksikliklerin de tamamlanmış olması hasebiyle, Özçelik'in 2021 yılında yayımlanan *Dede Korkut – Günbed Yazması – Kazan Bey Oğuznamesi (Giriş – İnceleme – Notlar – Metin -Dil İçi Çeviri – Dizinler)* adlı eseri çalışmamıza kaynaklık etmiştir. Günbed yazmasında bağlama gruplarının geçtiği örnekler tek tek fişlenmiştir. Örneklerin sonunda parantez içinde sırasıyla “**Orijinal Metin Numarası/Satır Numarası/Çeviri Yazı Sayfa Numarası/Aktarma Sayfa Numarası**” verilmiştir. “**G3/6/113/232**” şeklindeki bir gösterimde koyu olarak verilen “**G3/6**” bilgisi orijinal metin ve satır numaralarını; “113” bilgisi Özçelik yayımındaki çeviri yazılı metin sayfa numarasını; “232” bilgisi ise yine aynı yayımdaki aktarma sayfa numarasını belirtmektedir. Verilen örneklerin çeviri yazılı şekliyle, çift tırnak içinde ve eğik olarak günümüz Türkçesine aktarması da yer almaktadır. Aynı şekilde geçen ifadeler tekrar yazılmamış olup; sadece parantez içinde ifadenin geçtiği satır numarası verilmiştir. Örnekler, metinde geçme sırasına dikkat edilerek sıralanmıştır.

Dede Korkut'un Dresden nüshasında geçen örnekler için ise Özçelik'in 2016 yılında yayımlanan *Dede Korkut -Dresden Nüshası- (Giriş-Notlar-Me-*

⁴ Daha detaylı bilgi için bk. Sev, İ. G. (2012). Bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler bağlama grubu oluşturabilir mi?. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 107-122.

tin-Dizin) adlı eseri kullanılmış ve Dresden nüshasından örneklerin verilisinde de Günbed yazmasından verilen örneklerdeki ile aynı usul uygulanmıştır.

Bağlama gruplarının sınıflandırılması ve tespitinde ise, Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* (2017) adlı eserinde kullandığı tasnif ve yöntem tercih edilmiştir. Çalışmada bağlaçların sadece kelime ve kelime gruplarını bağladıkları örnekler bağlama grubu olarak değerlendirilmiş, cümleleri bağladığı örnekler ise bağlama grubu olarak değerlendirmeye alınmamıştır.

Bulgular ve Tartışma

Günbed Yazmasında Bağlama Grupları

1. Bağlaçlarına Göre Bağlama Grupları

Günbed yazmasında bağlaçların bağlama grubu oluşturduğu 42 örnek tespit edilmiştir. Yazmada bağlama gruplarının oluşturulmasında “ile”, “ve”, “degül”, ve “eger” bağlaçlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Bunlardan bir kısmı kelimeleri bağlayarak bir kısmı da sıfat tamlaması, isim tamlaması, ünvan grubu ve birleşik isim grubu gibi başka kelime gruplarını bağlayarak bağlama grubu oluşturmuştur.

“İle” ve “ilen” ile Yapılan Bağlama Grupları: Günbed yazmasında bağlama grubu oluşturan asıl bağlacın “ile” ve “ilen” bağlaçları olduğu görülür. Eserde toplam 37 örnekte “ile” ve “ilen” bağlacı veya ekleşmiş şekli ile oluşturulmuş bağlama grubu tespit edilmiştir.

“İle” bağlacının ekleşmemiş şekli ile oluşturulmuş bağlama grupları şunlardır:

- rahmet ile şefkat “rahmet ile şefkat” (G1/5-6/109/231)
- Belh ile Buḫāra “Belh ile Buhara” (G26/11/159/244)
- Urumlu ile Uşni eli “Urumlu ile Uşni eli / halkı” (G34/14/175/249), (G35/1/177/249)

- Aras ile Kars Kalası “Kars Kalesi ile Aras” (G48/6/203/255)

“İlen” bağlacının ekleşmemiş şekli ile oluşturulmuş bağlama grupları şunlardır:

- Haleb ilen Şām “Halep ile Şām” (G3/6/113/232)
- Ḥadice ilen Fātıma ana “Hatice ile Fatıma ana” (G2/14/111/232)
- kır teke ilen kızıl geyig “kır teke ile kızıl geyik” (G7/14/121/235), (G19/9/145/240)
- kayın ata ilen kayın ana “kayın ata ile kayın ana” (G41/11-12/189/252)
- gün orta ilen ikindinün arası “gün ortası ile ikindinin arası” (G43/1/193/253)
- cida ilen kalḫan “mızrak ile kalkan” (G56/9/219/260)

“İle” ve “ilen” bağlaçları 25 örnekte ünlü uyumlarına bağlı olarak –{ilen}, -{ılan}, -{ıla}, -{yile}, -{ylen}, -{ylan} şekillerinde ekleşerek bağlama grubu oluşturmuştur:

- devletilen bilgi “devlet ile bilgi” (G4/5/115/233)
- kazılan ördek kuşu “kaz ile ördek kuşu” (G14/10/135/238)
- Arasılan Kür Suyı “Aras ile Kür Suyu” (G23/13-14/153/243), (G50/8-9/207/256)
- Müskirilen Kuba “Müskir ile Kuba” (G23/14/153/243)
- Şirvânılan Şamahı “Şirvan ile Şamahı” (G24/1/155/243)
- Lezgiyile Dağıstan “Lezgi ile Dağıstan” (G24/2/155/243)
- Kımukılan Kaytakun ödi “Kımuk ile Kaytak’ın ödü” (G24/5/155/243), (G50/10-11/207/256)
- emmi Ğazanıla atası Kara Göne “amcası Kazan ile babası Kara Göne”(G25/4-5/157/244)
- Alay Hânıla Bulay Hân “Alay Han ile Bulay Han” (G26/10-11/159/244)
- hünerilen erdem “hüner ile erdem” (G31/11/169/247)
- Germililen Hâlhal “Germil ile Halhal” (G35/11/177/249)
- Hemedânılan Dergezin “Hemedan ile Dergezin” (G35/2-3/177/249)
- davaylan savaş “kavga ile savaş” (G40/5/187/251)
- bed-nefsilen yalancının günü “kötü ile yalancının günü” (G40/9/187/251)
- Tat eviylen Türk evi “Tat eviyle Türk evi” (G40/12/187/252)
- kürilen nâkes baylar “cimri ile pinti zenginler” (G43/14/193/253)
- ayılan gün “ay ile gün” (G44/13/195/253), (G45/4/197/254)
- altunılan gümüş “altın ile gümüş” (G44/13-14/195/253), (G45/5-6/197/254)
- Alay Hânılan Bulay Hân “Alay Han ile Bulay Han” (G50/3/207/256)
- Arasılan Kars Kalası “Aras ile Kars Kalesi” (G51/9-10/209/257)
- durumunılan himmetün “durumun ile himmetin” (G58/9/223/260)

“Ve” ile Yapılan Bağlama Grupları: Türkiye Türkçesinde bağlama gruplarında yaygın olarak kullanılan “ve” sıralama bağlacının Günbed yazmasında bağlama grubu oluşturduğu 2 örnek tespit edilmiştir:

- haddinde ve kemalinde “haddinde ve kemalinde” (G2/5/111/232)
- dünyā ve āhiret “dünya ve ahiret” (G4/7/115/233)

“Degül” ile Yapılan Bağlama Grupları: Günbed yazmasında “degül” bağlacı ile yapılmış 2 bağlama grubu örneği bulunmaktadır. Her iki örnekte de “degül” bağlacının sayı sıfatlarını bağlamak için kullanıldığı görülür:

- altı degül altmış “altı değil altmış” (G39/1/185/251)
- altı degül yeddi “altı değil yedi” (G39/11/185/251)

“Eger” ile Yapılan Bağlama Grupları: Eserde “eger” ile yapılmış bir bağlama grubu örneği de tespit edilmiştir:

- Eger erdür eger hātun “eğer erdir eğer hatun” (G32/10/171/248)

2. Bağladığı Unsurlara Göre Bağlama Grupları

Bağlama grupları bağlaçların bağladığı unsurların kelime veya kelime grubu olması yönünden de incelenebilir. Bu açıdan bakıldığında hem kelimelerin birbirine bağlanmasıyla hem de kelime gruplarının birbirine bağlanmasıyla oluşturulmuş bağlama grupları Günbed yazmasında tespit edilmiştir. Yoğunluğu açısından bakıldığında kelimelerin birbirlerine bağlanmasıyla oluşturulmuş bağlama gruplarının yazmada kelime gruplarının bağlanmasıyla oluşturulmuş bağlama gruplarından daha fazla olduğu görülmektedir.

Kelimelerin Bağlandığı Bağlama Grupları

Günbed yazmasında kelimelerin bağlandığı bağlama grupları, isimlerin ve sıfatların bağlanmasına göre iki başlık altında incelenebilir:

İsimlerin Bağlandığı Bağlama Grupları: Günbed yazmasında geçen bağlama grubu örnekleri incelendiğinde isimlerin bağlandığı bağlama gruplarının diğer kelime veya kelime gruplarının bağlandığı bağlama gruplarına göre daha yaygın olduğu görülür. Bu kapsamda eserde 16 bağlama grubu tespit edilmiştir. İsimlerin bağlandığı bağlama gruplarının tamamı “ile” ve “ilen” bağlacı veya ekleşmiş şekli ile oluşturulmuşlardır:

- rahmet ile şefkat “rahmet ile şefkat” (G1/5-6/109/231)
- devletilen bilgi “devlet ile bilgi” (G4/5/115/233)
- hünereilen erdem “hüner ile erdem” (G31/11/169/247)
- eger erdür eger hātun “eğer erdir eğer hatun” (G32/10/171/248)
- davayılan savaş “kavga ile savaş” (G40/5/187/251)
- bed-nefsilen yalançı “kötü ile yalançı” (G40/9/187/251)
- ayılan gün “ay ile gün” (G44/13/195/253), (G45/4/197/254)

- cida ilen kalhan “mızrak ile kalkan” (G56/9/219/260)

Günbed yazmasında özel adların sıralama bağlaçları ile bağlanması sonucunda oluşturulan bağlama gruplarının kullanımı yaygındır. Bu yaygınlık bu tür bağlama gruplarının eserde bir ahenk unsuru olarak kullanıldığı, bunda estetik bir kaygı güdüldüğü izlenimini vermektedir:

- Haleb ilen Şām “Haleb ile Şam” (G3/6/113/232)
- Müskirilen Kuba “Müskir ile Kuba” (G23/14/153/243)
- Şirvānılan Şamahı “Şirvan ile Şamahı” (G24/1/155/243)
- Lezgiyile Dağıstan “Lezgi ile Dağıstan” (G24/2/155/243)
- Belh ile Buḥāra “Belh ile Buhara” (G26/11/159/244)
- Urumlu ile Uşni “Urumlu ile Uşni” (G34/14/175/249), (G35/1/177/249)

Sıfatların Bağlandığı Bağlama Grupları: Eserde sıfatların bağlandığı bağlama gruplarının isimlerin bağlandığı bağlama gruplarına kıyasla daha az olduğu görülür. Günbed yazmasında 3 örnekte “ilen” sıralama bağlacının ekleşmiş şekli ile sıfatların bağlandığı ve bağlama grubu oluşturulduğu tespit edilmiştir:

- kürilen nākes baylar “cimri ile pinti zenginler” (G43/14/193/253)
- altunılan gümüş sin “altın ile gümüş diş” (G44/13-14/195/253), (G45/5-6/197/254)

Sıfatların bağlandığı bağlama grubu örnekleri arasında “degül” kuvvetlendirme bağlacının kullanıldığı 2 örneğin de bulunması ilginçtir. Bu örneklerde “degül” bağlacı iki sayı sıfatını bağlamış ve bir bağlama grubu oluşturmuştur. Bu tür örneklerin Türkçe için nispeten yeni örnekler olduğu düşüncesindeyiz:

- altı degül altmış batman “altı değil altmış batman” (G39/1/185/251)
- altı degül yeddi dutum “altı değil yedi tutam” (G39/11-12/185/251)

Kelime Gruplarının Bağlandığı Bağlama Grupları

Kelime grupları, kendi başlarına cümle ögesi olabilecekleri gibi başka ögelerin kuruluşuna da katılabilirler (Gülsevin, 2021, s. 2). Günbed yazmasında kelime gruplarının bağlanması ile oluşmuş bağlama gruplarının kullanımı oldukça sınırlıdır. İsim tamlamalarının, sıfat tamlamalarının, birleşik isim gruplarının ve ünvan gruplarının bağlanmasıyla oluşturulmuş birkaç bağlama grubu tespit edilmiştir. Bunların dışında eserde, bir kelime ile bir kelime grubunun bağlandığı bağlama grubu örnekleri de bulunmaktadır.

İsim Tamlamalarının Bağlandığı Bağlama Grupları: Eserde, belirtili veya belirtilsiz isim tamlamalarının bir sıralama bağlacı ile bağlandığı ve bağlama grubu oluşturulduğu birkaç örnek bulunmaktadır. Bunlarda yine “ilen” sıralama bağlacının eklenmiş şekilleri kullanılmıştır:

- Tat éviylen Türk évi “Tat evi ile Türk evi” (G40/12/187/252)
- gün orta ilen ikindinün arası “gün ortası ile ikindinin arası” (G43/1/193/253)

Sıfat Tamlamalarının Bağlandığı Bağlama Grupları: Yazmada “ilen” bağlacının sıfat tamlamasını bağlayarak bağlama grubu oluşturduğu 3 örnek tespit edilmiştir:

- kayın ata ilen kayın ana “kayın ata ile kayın ana” (G41/11-12/ 189/252)
- kır teke ilen kızıl geyig “kır teke ile kızıl geyik” (G7/14/121/235), (G19/9/145/240)

Birleşik İsim Gruplarının Bağlandığı Bağlama Grupları: Birinci unsur ünvan veya akrabalık ismi olan kelime grupları, ünvan grubu değil, birleşik isim grubu olarak kabul edilmektedir (Karahana, 2017, s. 69). Günbed yazmasında bu kapsama giren bir kullanım tespit edilmiştir:

- emmi Ğazanıla atası Kara Göne “amcası Kazan ile babası Kara Göne” (G25/4-5/157/244)

Ünvan Gruplarının Bağlandığı Bağlama Grupları: Günbed yazmasının iki farklı yerinde ünvan gruplarının bağlanması ile oluşturulmuş aynı bağlama grubunun kullanıldığı görülmüştür:

- Alay Hānıla Bulay Hān “Alay Han ile Bulay Han” (G26/10-11/159/256), (G50/3/207/256)

Bir Kelime ile Bir Kelime Grubunun Bağlandığı Bağlama Grupları

Bağlaçlar bazen iki kelimeyi veya kelime grubunu bağlamaz. Bağlaçların bir kelime ile bir kelime grubunu bağladığı ve bağlama grubu oluşturduğu örnekler de vardır. Günbed yazmasında bir isim ile bir isim tamlamasının veya bir isim ile bir ünvan grubunun bağlanmasıyla oluşturulmuş bağlama grubu örnekleri de tespit edilmiştir:

- Aras ile Kars Kalasını “Kars Kalesi ile Aras’ı” (G48/6/203/255)
- Arasılan Kars Kalası “Aras ile Kars Kalesi” (G51/9-10/209/257)
- Hādice ilen Fātıma ana “Hatice ile Fatıma ana” (G2/14/111/232)

3. Bağlama Gruplarının Başka Kelime Grupları İçerisinde Yer Alması

Bağlama grupları içerisinde yer aldıkları kelime gruplarına göre de değerlendirilebilir.

İsim Tamlamaları İçerisinde Yer Alan Bağlama Grupları: Günbed yazmasında bağlama gruplarının daha çok isim tamlamaları içerisinde yer aldıkları ve tamlamanın tamlayanı ya da tamlananı olabildikleri görülmektedir.

Tamlayanı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları: Belirtili isim tamlamalarında tamlayan bağlama grubundan oluşabilir. Günbed yazmasında bu kapsama giren 5 örnek tespit edilmiştir:

- Hadice ilen Fâtıma ananın sevgüleri “Hatice ile Fatıma ananın sevgilileri” (G2/14/111/232), (G3/12/113/232)
- Kımukılan Kaytakun ödi “Kımuk ile Kaytak’ın ödü” (G24/5/155/243), (G50/10-11/207/256)
- bed-nefsilen yalancının günü “kötü ile yalancının günü” (G40/9/187/251)

Bir örnekte de ünvan gruplarının bağlanması ile oluşturulmuş bağlama grubu bir belirtili isim tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır:

- Alay Hânıla Bulay Hânun... başı “Alay Han ile Bulay Han’ın ... başı” (G26/10-11/159/244)

Bağlama gruplarının belirtisiz isim tamlamalarında da sıklıkla tamlayan olarak kullanıldığı görülür:

- dünyâ ve âhiret refahı “dünya ve ahiret refahı” (G4/7/115/233)
- kazılan ördek kuşu “kaz ile ördek kuşu” (G14/10/135/238)
- Arasılan Kür Suyı “Aras ile Kür Suyu” (G23/13-14/153/243), (G50/8-9/207/256)
- Urumlu ile Uşni eli “Urumlu ile Uşni eli/halkı” (G34/14/175/249), (G35/1/177/249)
- Hemedânılan Dergezin şehri “Hemedan ile Dergezin şehri” (G35/2-3/177/249)
- Germil-ilen Halhâl eli “Germil ile Halhal eli/ halkı” (G35/11/177/249)

Tamlananı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları: Günbed yazmasında bağlama gruplarının isim tamlamalarının tamlananında kullanımı oldukça sınırlıdır. Sadece bir örnekte tamlananı bağlama grubu olan belirtili isim tamlaması tespit edilmiştir:

- senün durumunılan himmetün “senin **tutumun ile yardımın**” (G58/9/223/260)

Sıfat Tamlaması İçerisinde Yer Alan Bağlama Grupları: Sıfat tamlamalarında tamlamanın sıfat unsurunun veya isim unsurunun bağlama grubu olduğu örnekler de bulunmaktadır.

Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları: Sıfat tamlamalarında tamlayanın bağlama grubu olduğu örnekler yaygındır. Bu tür örneklerin yazmada bir ahenk unsuru olarak kullanıldığı düşünülmektedir:

- altı **degül** altmış batman “altı değil altmış batman” (G39/1/185/251)
- altı **degül** yeddi dutum “altı değil yedi tutam” (G39/11/185/251)
- **kürilen** nâkes baylar “cimri ile pinti zenginler” (G43/14/193/253)
- **altunılan** gümüş sin “altın ile gümüş diş” (G44/13-14/195/253), (G45/5-6/197/ 254)

Tamlananı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları: Sadece bir örnekte tespit edilmiştir:

- öz haddinde ve kemalinde “kendi haddinde ve kemalinde” (G2/5/111/232)

Edat Grubu İçerisinde Kullanılan Bağlama Grupları: Yazmada bağlama gruplarının edat grubunun isim unsuru olarak kullanıldığı bir örnek tespit edilmiştir:

- rahmet **ile** şefkatiçün “rahmet ile şefkat için” (G1/5-6/109/231)

Yine yazmada edat grubunun isim unsuru olarak kullanılan isim tamlamaları içerisinde de bağlama grubu kullanılabilirdiği tespit edilmiştir:

- dünyâ **ve** âhîret refâhıyçun “dünya ve ahiret refahı için” (G4/7/115/233)
- **Hadice ilen** Fâtıma ananın sevgüleri -din aşkında şehid olan gâziler- İmâm Hasan, İmâm Hüseyin kimi “**Hatice ile Fatıma ananın sevgilileri**, din aşkında şehid olan gaziler İmam Hasan, İmam Hüseyin gibi” (G2/14/111/232)

Sıfat-fiil Grupları İçerisinde Kullanılan Bağlama Grupları: Günbed yazmasında iki veya daha fazla sıfat-fiil grubunun bağlanması ile oluşturulmuş bağlama grubu görülmez. Bunun yanında bağlama gruplarının, sıfat-fiil grubu içerisinde grubunun nesnesi veya yer tamlayıcısı görevlerinde kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

Sıfat-fiil grubunun nesnesi olan bağlama gruplarının tamamı belirtili nesne görevindedir:

- **Haleb ilen Şamı** alan “**Halep ile Şam**’ı alan” (G3/6/113/232)
- **Arasılan Kür Suyını** tilip geçen “Aras ile Kür Suyu’nu yarıp geçen” (G23/13-14/153/243)
- **Şirvânılan Şamahını** ölkelenen “**Şirvan ile Şamahı**’yı ülke edinen” (G24/1/155/243)

- varduğunda Alay Hānılan Bulay Hānı devire basan “vardığında **Alay Han ile Bulay Han**’ı yenip deviren (G50/3/207/256)
- Arasılan Kür Suyını dilüb geçen “**Aras ile Kür Suyu**’nu dilip geçen (G50/8-9/ 207/256)
- Aras ile Kars Kalasını Alduğı “**Kars Kalesi ile Aras**’ı Aldığı” (G48/6/203/255)

Sıfat-fiil grupları içerisinde yer tamlayıcısı olarak görev yapan bağlama grupları da bulunmaktadır. Bunların çoğunluğu +{(y)A} yönelme hâli ekli yer tamlayıcılarıdır:

- keçdüğünde Müskirilen Kubaya talan salan “geçtiğinde **Müskir ile Küba**’ya talan salan” (G23/14/153/243)
- Lezgiyle Dağıstana tūfān salan “**Lezgi ile Dağıstan**’a tufan salan” (G24/2/155/243)
- emmi Gazanıla atası Kara Göneye ümid olan “**amcası Kazan ile babası Kara Göne**’ye umut olan” (G25/4-5/157/244)

Bir örnekte +{DA} bulunma hâli ekli yer tamlayıcısı da kullanılmıştır:

- Belh ile Buhārada başın kesen “**Belh ile Buhara**’da başını kesen (G26/10-11/159/244)

Zarf-fiil Grupları İçerisinde Kullanılan Bağlama Grupları: Günbed yazmasında sıfat-fiil grubunda olduğu gibi iki veya daha fazla zarf-fiil grubunun bağlanması ile oluşturulmuş bağlama grubu görülmez. Bağlama grupları, zarf-fiil grubu içerisinde bir zarf-fiil grubunun öznesi ve nesnesi görevlerinde kullanılmışlardır.

Eserde zarf-fiil grupları içerisinde özne olarak görev yapan iki bağlama grubu örneği tespit edilmiştir:

- Ayılan gün segirdürse “**Ay ile gün** hareket ettiğinde” (G44/13/195/253)
- Ayılan gün dudaş gelse “**Ay ile gün** mukabil gelse” (G45/4/197/254)

Zarf-fiil grupları içerisinde nesne olarak görev yapan bağlama grupları, sıfat fiil grupları içerisinde kullanılan bağlama grupları gibi belirtili nesne görevindedir:

- kazılan ördek kuşun şakıyıp alsa “**kaz ile ördeği** vurup alsa” (G14/10/135/238)
- Altmış arşun al kayada yer yerlenür ala kaplan uca yerde kır teke ilen kızıl geyiği marihda alsa “Altmış arşın al kayada yer yerlenir ala kaplan, yüce yerde **kır teke ile kızıl geyiği** pusuda avlasa” (G7/14/121/235)

4. Söz Dizimindeki Yeri Açısından Bağlama Grupları

Günbed yazmasında bağlama gruplarının söz dizimi içerisinde “özne”, “nesne”, “yer tamlayıcısı” ve “zarf” görevlerinde kullanıldıkları tespit edilmiştir. Bunun dışında bağlama gruplarının başka kelime gruplarının içerisinde o grubun herhangi bir unsuru olarak görev yaptığı ve içerisinde yer aldığı kelime grubu ile birlikte cümlede “yüklem”, “özne”, “nesne”, “yer tamlayıcısı” ve “zarf” görevlerinde kullanılabildiği de görülmüştür.

Yüklem Görevinde Kullanılması: Günbed yazmasında bağlama grubunun tek başına yüklem olduğu örnekler tespit edilememiştir. Eserde bağlama grupları, sıfat tamlamalarının tamlayanı olarak kullanıldığı bazı durumlarda sıfat tamlaması ile birlikte cümledeki yüklemi olarak kullanılabildiği görülmüştür:

- Ala Demür Kâfir Hāndan gelen **altı degül altmış batman gazanı** dı. “Ala Demür Kafir Han’dan gelen altı **değil** altmış batman kazan idi.” (G39/1/185/251)

Özne Görevinde Kullanılması: Yazmada bağlama gruplarının cümlede genellikle özne görevinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

- Ol bedevün üstün alub eğlenmağa merd igidde **hünerilen erdem** gerek. “O bedevinin üstüne binip oturmaya merd yiğitte hüner **ile** erdem gerek.” (G31/11/169/247)

- dadlı dirilük tükene **davaylan savaş** kala. “Tatlı dirlik tükenecek **kavga ile savaş** kalacak.” (G40/5/187/251)

- Ortalıkda **bed-nefsilen yalançının günü** doğa. “Ortalıkta **kötü ile yalancının günü** doğacak.” (G40/9/187/251)

- **Tat eviylen Türk evi** bir araya konşı ola. “**Tat evi ile Türk evi** bir arada komşu olacak.” (G40/12/187/252)

- ... **senün durumunlan himmetün** öldürdi. “... senin tutumun **ile** yardımın öldürdü.” (G58/9/223/260)

Eserde bağlama gruplarının tek başlarına cümledeki öznesi olarak kullanıldığı bu örneklerin yanında bir sıfat tamlaması yapısı içerisinde de cümlede özne olarak kullanılabildiği görülmüştür:

- Ala Demür Kâfir Hāndan gelmişidi; **altı degül vèddi dutum polad** şiş “Ala Demür Kafir Han’dan gelmiş idi; altı **değil** yedi tutam polat şiş.” (G39/11-12/185/251)

- **Beze miskin hayr görmez kürilen nâkes** baylar -Dedem dër- talanıban pozulsa yèg. “Düşkün yoksul hayır görmez cimri **ile** pinti zenginler -Dedem der- dalanıp bozulsa yeğ.” (G43/14/193/253)

Günbed yazmasının Özçelik (2021) yayımında yazmadaki cümle yapısı korunarak yazma günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bu yayımda geçen bir örnekte orijinal cümleye bakıldığında özne olarak kabul edilebilecek, günümüz Türkçesine yapılan aktarmasına bakıldığında ise yüklem içerisinde değerlendirilebilecek bir kullanım bulunmaktadır:

- Kılıcılan müslümândur kadimiden Urumlu ile Uşni eli. “Öteden beri kılıç (zoru) ile Müslüman olan Urumlu ile Uşni eli.” (G34/14/175/249), (G35/1/177/249)

Nesne Görevinde Kullanılması: Yazmada geçen bağlama grupları incelendiğinde söz diziminde özne dışında en çok kullanıldığı ögenin nesne olduğu görülür:

Belirtili Nesne Görevinde Kullanılması: Bağlama gruplarının cümlede belirtili nesne olarak kullanıldığı 2 örnek tespit edilmiştir:

- uca yerde kır teke ilen kızıl geyiği marıhda alur. “Yüksek yerde kır teke ile kızıl geyiği pusuda alır.” (G19/9/145/ 240)
- Arasılan Kars Kalasını ol yerişde aldım. “Aras ile Kars Kalesi’ni o yürüyüşte aldım.” (G51/9-10/209/257)

Belirtisiz Nesne Görevinde Kullanılması: Yazmada bağlama gruplarının belirtisiz nesne olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır:

- Hak Taālā devletilen bilgi vërsün. “Yüce Allah, devlet ile bilgi versin.” (G4/5/115/233)
- ... cida ilen kalhan koymadı kayanın daldasından çıkmağa. “mızrak ile kalkan koymadı kayanın duldasından çıkmaya.” (G56/9/ 219/260)

Yer Tamlayıcısı Görevinde Kullanılması: Özne ve nesne olabildiği örnekler kadar olmasa da bağlama gruplarının cümlede yer tamlayıcısı olarak kullanıldığı da görülmüştür:

- Yıl başına yetişmedin kayın ata ilen kayın anaya dil yëtüre. “Yıl başına yetişmeden kayın ata ile kayın anaya dil yetiştirecek.” (G41/11-12/189/252)

Ayrıca bağlama grupları bir sıfat tamlaması yapısı içerisinde yer alarak cümlede o sıfat tamlamasının bir unsuru olarak yer tamlayıcısı görevinde bulunabilmektedir:

- Altunılan gümüş sinde pas eğlenmez. “Altın ile gümüş dişte pas barınmaz.” (G44/13-14/195/253)

Zarf Görevinde Kullanılması: Günbed yazmasında bağlama gruplarının zarf görevinde kullanıldığı örnekler oldukça sınırlıdır:

• **Eger** erdür **eger** hātūn, bu dünyada nāmūsli, gayretli koççak gerek. “**Eğer** erdir **eğer** hatun, bu dünyada namuslu gayretli yiğit gerek.” (G32/10/171/248)

• **Gün orta ilen** ikindinün arasınca gün görmedüm. “Gün ortası **ile** ikindinin arasınca gün görmedim.” (G43/1/193 /253)

Bağlama grupları, edat grupları ve zarf-fiil grupları gibi grupların içerisinde yer alarak cümlede onlarla birlikte zarf görevini de üstlenebilmektedir:

• āhır son danışdı arı dinlü dost Muhammed ümmet sözün **rahmet ile** şefkatiçün. “baştan sona söyledi arı dinli dost Muhammed, ümmet sözünü rahmet **ile** şefkat için.” (G1/5-6/109/231)

• **Ayılan gün** segirdürse dudaş gelmez. “Ay **ile** gün hareket ettiğinde mukabil olmaz.” (G44/13/195/253)

5. Bağlama Grupları Açısından Dede Korkut Nüshaları

Bu kısımda Günbed yazmasında tespit edilen bağlama grupları ile diğer Dede Korkut nüshalarını temsilen Dresden nüshasında kullanılan bağlama grupları karşılaştırılmış ve bağlama gruplarının kullanımlarında görülen benzerlik ve farklılıklara ilişkin şu tespitlerde bulunulmuştur:

1. Dresden nüshasında kullanılan bağlama grupları incelendiğinde bağlama grubu oluşturan asıl bağlacın Günbed yazmasında olduğu gibi “ile” ve “ilen” bağlaçları veya bu bağlaçların ekleşmiş şekilleri olduğu görülmüştür:

- **kar ile** yağmur “kar ile yağmur” (Drs.23b/8/93/640)
- **iki ādem ile** beş yüz koyun “iki adem ile beş yüz koyun” (Drs.111b/13/445/729)
- **toğuz bazlamaç ilen** bir külek yoğurd “dokuz bazlama ile bir kova yoğurt” (Drs.5b/12-13/21/622)
- **yağaııla** boğazuından “yakan ile boğazından” (Drs.8b/11/33/626)
- **tağ çiçeğiyle** südi “dağ çiçeğiyle sütü” (Drs.16b/3/65/632)

2. Dresden nüshasında, Günbed yazmasında bağlama gruplarının oluşturulmasında kullanılan “ile”, “ve” ve “eger” bağlaçlarının yanında “ya”, “ne... ne...”, “bir... bir...” ve “u” bağlaçlarının da kullanıldığı görülmüştür. Dresden nüshasında bağlama grubu oluşturulmasında kullanılan bağlaçların Günbed yazmasındakilere göre çok çeşitli olması, Dresden nüshasının hacminin daha geniş olması ile izah edilebilir.

- **bir ya** iki bölük “bir veya iki bölük” (Drs.65b/8/261/683)
- **ne siz ne** Beyrek “ne siz ne Beyrek” (Drs.55b/5/221/673)
- **bir yazın bir** güzün “bir yazı bir güzün” (Drs.9b/11/37627)

- cemāl u kemāl iyesi yigit “güzel ve olgun bir yiğit” (**Drs.91b/13/365/**)

3. Günbed yazmasında olduğu gibi Dresden nüshasında da “ve” sıralama bağlacının bağlama grubu oluşturduğu örneklerin sayısı “ile” ve “ilen” bağlaçları ile oluşturulanlara göre daha azdır. Dresden nüshasında 16 örnekte “ve” ile bağlama grubu oluşturulduğu tespit edilmiştir:

- Beyrege **ve** anasına **ve** kız kardeşlerine “Beyrek’e, anasına ve kız kardeşlerine” (**Drs.45a/4/179/662**)

4. Günbed yazmasından farklı olarak Dresden nüshasında “degül” sözcüğü çok sık kullanılmasına rağmen bağlama grubu oluşturduğu örnek bulunmamaktadır. Günbed yazmasında “degül” ile oluşturulan bağlama gruplarının benzerlerinin Dresden nüshasında “yok” kelimesi ile oluşturulduğu görülmüştür:

- **altı degül** altmış “altı değil altmış” (**G39/1/185/251**)
- **dün yok** öteki gün évün bundan geçdi. “Dün yok öteki gün evin burdan geçti.” (**Drs.25b/9/101/642**)

5. “eger” ile yapılan bağlama grupları Günbed yazması ile Dresden nüshası arasındaki en önemli paralelliklerden biridir:

- **Eger** erdür **eger** hātūn, bu dünyada nāmūsı, gayretli koççak gerek. “Eğer erdir eğer hatun, bu dünyada namuslu gayretli yiğit gerek.” (**G32/10/171/248**)

- **Eger** erdür **eger** ‘avratdur qorhısu ağac. / Başuñ ala baqar olsam başsuz ağaç. “Eğer erdir eğer kadındır korkusu ağaç. / Başına bakar olsam köksüz ağaç.” (**Drs.29b/12-13/117/647**)

“Eger” sözcüğünün bağlama grubu oluşturduğu bu tür kullanımlara -EAT dönemine ait diğer eserlerde görülmezken- Dede Korkut Hikâyeleri’nin iki farklı nüshasında ve nerede ise aynı sözcüklerle rastlanması, oluşturulma yeri ve zamanı farklı ama kaynağı ve geleneği aynı olan iki nüsha arasındaki ilişkiyi ve devamlılığı göstermesi bakımından önemlidir.

6. Günbed yazmasında bir ahenk unsuru olarak yaygın bir şekilde kullanılan özel adların sıralama bağlaçları ile bağlanması sonucunda oluşturulan bağlama gruplarının Dresden nüshasında da yaygın olarak kullanıldığı görülür:

- Haleb **ilen** Şām “Haleb ile Şam” (**G3/6/113/232**)
- Müskir**ilen** Kuba “Müskir ile Kuba” (**G23/14/153/243**)
- Mekke **ile** Medīne “Mekke ile Medine” (**Drs.29b/8/117/647**)
- ‘Āyişe **ile** Fāṭimā “Ayşe ile Fatma” (**Drs.24b/5/97/641**)

7. Günbed yazmasında olduğu gibi Dresden nüshasında da isimlerin, sıfatların, isim tamlamalarının, sıfat tamlamalarının, birleşik isim gruplarının ve ünvan gruplarının bağlanmasıyla oluşturulmuş bağlama gruplarının cümlede

özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf görevlerinde kullanılabildiği tespit edilmiştir:

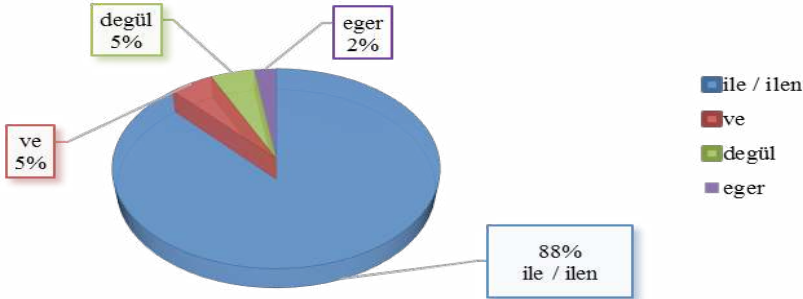
- Boğayılan oğlan bir hamle çekişdiler. “Boğayla oğlan bir süre çekiştiler.” (Drs.10a/12/39/627)
- Şabadanca yerinden örü тұрur, elin yüzün yumadın tokuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler. “Sabah erkenden yerinden kalkar, elini yüzünü yıkamadan dokuz bazlama ile bir kova yoğurt arar.” (Drs.5b/12-13/21/622)
- Yünlü Koca ile Yapağulu Kocayı Depegöze vëruñ. “Yünlü Koca ile Yapağulu Koca’yı Tepegöz’e verin.” (Drs.112a/4/447/729)
- Sağılan solına göz gezdürdi. “Sağına soluna göz gezdirdi.” (Drs.13b/10/53/630)
- Beyregün yār u yoldaşları ağı çıkarup qaralar gëydi. “Beyrek’in dost ve yoldaşları ak çıkarıp karalar giydiler.” (Drs.48a/10/191/665)
- Kazan eydür: Gëyik olsa bir ya iki bölük olurıdı. “Kazan der: -Geyik olsa bir veya iki bölük olurdu.” (Drs.65b/8/261/683)

Sonuç

1. Günbed yazmasında bağlaçların bağlama grubu oluşturduğu 42 örnek tespit edilmiştir. Bağlama grupları, anlatımı güçlendirmek, pekiştirmek ve belirtmek için kullanılmıştır.

2. Bağlama gruplarının oluşturulmasında «ile, ve, degül, eger» bağlaçlarının kullanıldığı görülür. Günbed yazmasında bağlama grubu oluşturan asıl bağlaç «ile» ve «ilen»dir. «ile» ve «ilen» bağlacı daha çok ekleşerek bağlama grubu oluşturmaktadır.

Tablo 1: Bağlaçların Bağlama Gruplarında Kullanımı

3. Günbed yazmasında bağlaçlar, «isim» ve «sıfat» gibi kelimeleri bağlayarak bağlama grubu oluşturabildiği gibi, «isim tamlaması», «sıfat tamlaması», «ünvan grubu» ve «birleşik isim grubu» gibi kelime gruplarını da birbirlerine bağlayarak bağlama grubu oluşturabilmektedir. Günbed yazmasında bağlama grupları, kelime gruplarından daha çok kelimeleri bağlamak için

kullanılmıştır. İsimlerin bağlanması sonucu oluşan bağlama grubu şekilleri yazmada yaygındır.

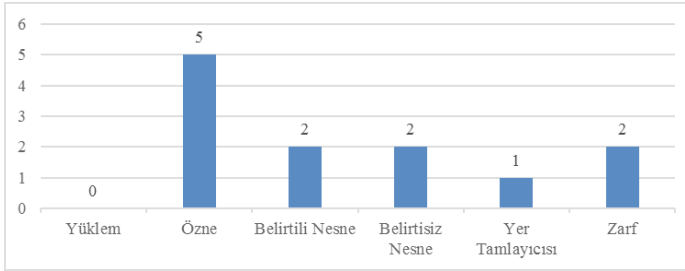
Tablo 2: Kelime ve Kelime Grupları ile Kullanılışı

Günbed yazmasında özel adların sıralama bağlaçları ile bağlanması sonucunda oluşturulan bağlama gruplarının sayısı oldukça fazladır. Bu örnekler bu tür bağlama gruplarının yazmada bir ahenk unsuru olarak kullanıldığı, bunda estetik bir kaygı güdüldüğü izlenimini vermektedir.

4. Günbed yazmasında bağlama gruplarının söz dizimi içinde en çok özne görevinde kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 3: Bağlama Gruplarının Söz Dizimindeki Kullanımı

5. Türkiye Türkçesinde “ne... ne...”, “hem... hem...”, “... da ... da”, “ister... ister...”, “ya... ya...”, “... mi ... mi”, “gerek... gerek...” gibi karşılaştırma bağlaçları da isim unsurlarının başında veya sonunda kullanılarak bağlama grubu oluşturabilmektedir (Karahana, 2017, s. 66). Günbed yazmasında karşılaştırma bağlaçları ile oluşturulan bağlama grubu örneklerine hiç rastlanmamıştır. Eserde kullanılan “ya... ya...”, “ne... ne...”, “ha... ha...”, “dahı... dahı...” karşılaştırma bağlaçlarının kelime ya da kelime grubunu bağlamak yerine cümleleri bağladığı 5 örnek tespit edilmiştir:

- Bir merd igid, ... **ya baş vèrür ya baş alur**, yoldaşını kurtarur. “Bir merd yiğit... ya baş verir ya baş alır, yoldaşını kurtarır.” (G29/8-9/165/246)

- ... yaramazca iş düşende **ne “yèdüm” dèr ne “gördüm” dèr**; seni salur gèder, “gördüm” dèmez. “... (senin) başına iş geldiğinde ne “yedim!” der ne “gördüm!” der; seni bırakır gider, “gördüm!” dèmez.” (G34/2-3/175/248)

• ... Eger Ğazan ejdehā olubdur, **ne kovm tanur ne kardaş tanur**. “... Eğer Kazan ejderha olduysa ne kavim tanır ne kardaş tanır.” (G59/14/225/261)

• Akşama den **ha bişüre ha düşüre**, akşam olanda “Başum bahtı alp igidüm! Dadlı tamlı zād bişürmişem gel ye!” deye. “Akşama kadar ha pişirecek ha devşirecek (toplayacak). “Başım bahtı alp yiğidim! Akşam olduğunda Nefis, lezzetli aş pişirdim gel ye!” diyecek.” (G42/3/191/252)

• Ejdehāda **dahı** sömürmek hevri kalmadı **dahı** can hevri kaldı, kara polad sav kılıcın eline aldı, siyire kılıc segirtti ejdehānun üstüne. “Ejderhada sömürmek havli kalmayıp yalnızca can havli kalınca kara polat keskin kılıcını eline alıp yalın kılıç ejderhanın üstüne yürüdü.” (G57/9-10/221/260)

6. Günbed yazmasında tespit edilen bağlama grupları ile diğer Dede Korkut nüshalarını temsilen Dresden nüshasında kullanılan bağlama grupları karşılaştırıldığında bağlama gruplarının kullanımında pek çok ortaklığın olduğu görülür. Bu ortaklıklar, Dede Korkut nüshaları arasındaki ilişkiyi ve devamlılığı göstermesi bakımından önemlidir.

Yazar Katkıları Özgür Ay: Veri Çözümlemesi, Makalenin Yazımı, Makale Gönderimi ve Düzeltme. **Kübra Duran Şafak:** Çalışmanın Tasarlanması, Veri Toplanması.

Etik Komite Onayı Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Mali Destek Araştırma için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Author Contributions Özgür Ay: Data Analysis, Writing up, Submission and Revision. **Kübra Duran Şafak:** Conceiving the Study, Data Collection.

Ethical Committee Approval Ethical committee approval is not required for this research.

Funding This research received no external funding.

Conflicts of Interest The authors declare no conflicts of interest in this study.

Kaynakça

Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin söz dizimi*. Eğitim.

Alan, N. (2020). Söz öbekleri II. E. Boz (Ed.), *Türkiye Türkçesi IV sözdizimi içinde* (s. 83-119). Gazi.

Altun, M. (2011). *Türkçede kelime grupları çözümlemeleri – Türk romanlarından örneklerle*. MVT.

Asker, R. (2019). *Kitabi-Dede Korkud'un üçüncü elyazması*. Türksoy Kitabhanası Seriyası, Elm ve Tehsil.

- Azmun, Y. (2019). *Dede Korkut'un üçüncü elyazması / soylamalar ve iki yeni boy ile Türkmen Sahra nüshası / metin - çeviri - sözlük - tıpkıbasım*. Kutlu.
- Banguoğlu, T. (2004). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu.
- Bekki, S. (2015). *Dedem Korkut kitabı bibliyografyası üzerine bir deneme (Türkiye'deki yayınlar 1916-2013)*. Berikan.
- Beserek, A. (1991). *Türkçede cümle yapısı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Bilgegil, M. K. (2014). *Türkçe dilbilgisi*. Salkımsöğüt.
- Cemiloğlu, İ. (2001). *Dede Korkut hikâyeleri üzerine söz dizimi bakımından bir inceleme*. Türk Dil Kurumu.
- Delice, H. İ. (2018). *Türkçe sözdizimi*. Asitan Kitap.
- Demir, N. (2019). *Türkçe cümle bilgisi*. Altınordu.
- Demir, N. & Yılmaz, E. (2010). *Türk dili el kitabı*. Grafiker.
- Ekici, M. (2019a). 13. Dede Korkut destanı: Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi boyunu beyan eder hanım hey. *Millî Folklor*, 16(122), 5-13.
- Ekici, M. (2019b). *Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra nüshası / soylamalar ve 13. boy Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi*. Ötüken.
- Emre, A. C. (1945). *Türk dil bilgisi*. Cumhuriyet.
- Ercilasun, A. B. (2019a). Dede Korkut'un yeni nüshası üzerine / konu – bağlantılar – yer – zaman – okuyuş. *Dil Araştırmaları*, 13(24), 7-13.
- Ercilasun, A. B. (2019b). Dede Korkut Kitabı'nın yeni nüshası ve üzerindeki yayınlar. *Millî Folklor*, 16(123), 5-22.
- Ercilasun, A. B. (2019c). Yeni Dede Korkut yazmasında Salur Kazan'ın ejderhayı öldürdüğü boy. F. Turan ve Ö. Tabaklar (Ed.), *Doğumunun 120. yılında Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu hâtıra kitabı içinde* (s. 296-305). Şenyıldız.
- Ercilasun, A. B. (2019d). *Nehir destan Oğuzname (Oguz Bitig)*. Dergâh.
- Ergin, M. (1958). *Dede Korkut kitabı I, giriş – metin – faksimile*. Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (1963). *Dede Korkut kitabı II, indeks-gramer*. Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (2004). *Türk dil bilgisi*. Bayrak.
- Erkul, R. (2007). *Cümle metin bilgisi*. Anı.
- Gencan, T. N. (1971). *Dilbilgisi*. Türk Dil Kurumu.
- Gökdayı, H. (2020). *Türkçede öbekler*. Kriter.
- Gökyay, O. Ş. (1938). *Dede Korkut*. Aylı Kurt.
- Gökyay, O. Ş. (1973). *Dedem Korkudun kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Guliyev, N. B. (2020). *Kitabi Dedem Gorgud ve onun Türkmen Sehra nüshesi (transliteratsiya, fotofaksimile, qeyd ve şerhler)*. Türkkitab.az.
- Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. Türk Dil Kurumu.
- Gülsevin, S. (2001). Öznesi gösterilmeyen bir cümle tipi daha. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 197-204.

- Gülsevin, S. (2021). Farklı yapılarıdaki bağlama grupları üzerine. *Selçuk Türkiyat Dergisi*, 53, 1-11.
- Hirik, S. (2021). *Söz dizimi kuramları bağlamında Türkçede baş unsur*. Gazi.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk dilinde edatlar*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Kaçalin, M. (2006). *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi -metin ve açıklamalar-*. Kitabevi.
- Kaçalin, M. (2017). *Oğuzların diliyle Dedem Korkudun kitabı*. Türk Dil Kurumu.
- Karaağaç, G. (2017). *Türkçenin söz dizimi*. Kesit.
- Karahan, L. (2017). *Türkçede söz dizimi*. Akçağ.
- Karasoy, Y. vd. (2019). *Üniversiteler için uygulamalı Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Palet.
- Kerimoğlu, C. (2014). *Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinin karşılaştırmalı söz dizimi*. Türk Dil Kurumu.
- Kilisli R. (1916). *Kitab-ı Dede Korkut alâ lisan-ı taife-i Oğuzan*. Matbaa-i Âmire.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2010). Oğuz Türkçesinin tarihi gelişme süreçleri. *Turkish Studies*, 5(1), 1-41.
- Kükey, M. (1975). *Uygulamalı örneklerle Türkçenin sözdizimi*. Kardeş.
- Özçelik, S. (2005). *Dede Korkut araştırmalar; notlar / dizin / metin*. Gazi.
- Özçelik, S. (2016a). *Dede Korkut –Dresden nüshası- giriş, notlar*. Türk Dil Kurumu.
- Özçelik, S. (2016b). *Dede Korkut –Dresden nüshası- metin, dizin*. Türk Dil Kurumu.
- Özçelik, S. (2021). *Dede Korkut -Günbed yazması- Kazan Bey Oğuznamesi (Giriş, inceleme, notlar, metin - dil içi çeviri - dizinler)*. Türk Dil Kurumu.
- Özkan, A. vd. (2009). *Türk Dili*. Lisans.
- Özkan, A. vd. (2020). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Palet.
- Özkan, M. & Doğan, E. (2010). *Türkçe cümle bilgisi*. Anadolu Üniversitesi.
- Özkan, M. & Sevinçli, V. (2009). *Türkiye Türkçesi söz dizimi (Kelime çözümlemeli)*. Akademik Kitaplar.
- Sertkaya, O. F. (2004). Dede Korkut Kitabı'nın Dresden yazmasındaki bazı kelimeler ve şekillerin imlâ özelliklerine dayanılarak yeniden okunuşu ve anlamlandırılması üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 46(1), 131-152.
- Sertkaya, O. F. (2006). *Dede Korkut Kitabı'nın Dresden nüshasının "giriş" bölümü, (Metnin transkripsiyonu ve açıklama notları)*. Ötügen.
- Sertkaya, O. F. & Uzuntaş, H. (2020). *Dede Korkut'un Günbed yazması üzerine araştırmalar ve incelemeler*. Bilge Kültür- Sanat.

- Sev, İ. G. (2012). Bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler bağlama grubu oluşturabilir mi? *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 107-122.
- Shahgoli, N. K. vd. (2019). Dede Korkut Kitabı'nın Günbed yazması: inceleme, metin, dizin ve tıpkıbasım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 147-179.
- Von Diez, H. F. (1815). *Denkwürdigkeiten von Asien: In Künsten und Wissenschaften, Sitten, Gebräuchen und Alterthümern, Religion und Regierungsverfassung* (C 2). In Commission der Nicolaischen Buchhandlung.

Extended Summary

The language called Oghuz Turkish or Western Turkish is the historical and contemporary Turkish written language that emerged and developed in the southwest of the Turkish geography in the history of the Turkish language. Oghuz Turkish has started to appear in written texts since the 13th century. After the 16th century, it continued its development in two separate branches as “Western Oghuz Turkish” and “Eastern Oghuz Turkish”. The written language that was founded and developed on the basis of Oghuz in these regions between the 13th and 15th centuries with the Turkification of Anatolia is called Old Anatolian Turkish.

Dede Korkut Stories, which are the oldest known epic stories of the Oghuz Turks, have been transferred from language to language through history and these stories have been one of the most important parts of Oghuz Turkish becoming a written language in Anatolia. *Dede Korkut Stories* develop around the Oghuz rulers who live in the same region and are connected to each other in various ways. Although each story is essentially the adventure of a ruler, other rulers also participate in these stories in some way. The main thing to be told in these stories is the Oghuz people and their life. The reason why the narratives in the stories develop around the same type, hero and events is that all Oghuzs gather around the same culture.

There are twelve epic stories in total in *Dede Korkut*, known for its Dresden and Vatican manuscripts. At the end of 2018, a manuscript containing two new narratives was added to this manuscripts, the oldest known epic stories of the Oghuz Turks, and the number of epic stories in *Dede Korkut* increased from 12 to 14. The *Günbed* manuscript was announced to the scientific world in April 2019 by Ekici with the title “Yeni Bir Dede Korkut Boyu: Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi” at the 4th International *Dede Korkut* Symposium held at Bayburt University. The 31-leaf copy found in the Turkmen Sahara region of Iran was introduced as the *Günbed Manuscript* in 2019. Researchers working on the work preferred names such as “Turkistan manuscript”, “Turkmen Sahara manuscript”, “*Günbed* manuscript”. About the new manuscript, Ekici (2019), Azmun (2019), Ercilasun (2019), Shahgoli et al. (2019), Sertkaya (2020) and Özçelik (2021) conducted scientific studies. Özçelik’s *Dede Korkut - Günbed Manuscript - Kazan Bey Oğuznamesi*, published in 2021, has been the source of this work, since it is the last work published on the *Günbed* manuscript and the deficiencies in the previous works were also completed. In this study, the original text, translated written form and transfer to today’s Turkish that Özçelik gave in his study were used.

In all of *Dede Korkut* manuscripts, word groups have been used extensively to strengthen, reinforce and indicate the expression. Conjunction groups included in the word groups forming the basis of this study; in terms of their structures, types and functions in syntax were examined. 42 examples of conjunction groups were found in the *Günbed* manuscript and all of these groups were tried to be determined.

It is seen that the conjunction groups, examined according to their conjunctions, are formed with the conjunctions «ile, ve, degül, eger». The main conjunction constituting the conjunction group in the manuscript is «ile»/«ilen» with 37 examples.

The conjunction «ile»/«ilen» is mostly used as a suffix at the end of words and in this way, it formed a conjunction group. When analyzed according to the elements it connects, the conjunctions are discussed under two headings according to the context of the words and word groups. It has been determined that the frequency of use in the manuscript is mostly related to words. In examples where it connects words, the function of connecting nouns is more than the function of connecting other words. In the Günbed manuscript, conjunctions are handled in different ways, according to the conjunctions used, according to the elements they connect, and in terms of their place in the syntax. When it is examined in terms of its place in the syntax, it is mostly included in the subject task in the sentence.

“Ne... ne...”, “hem... hem...”, “... da ... da”, “ister... ister...”, “ya... ya...”, “... mi ... mi”, “gerek... gerek...” which is used as a comparative conjunction in Turkey Turkish, can be used at the beginning or at the end of the noun elements to form a conjunction group. However, in the Günbed manuscript, “ya... ya...”, “ne... ne...”, “ha... ha...”, “dahı... dahı...” conjunctions were only used to connect sentences. There were not found out any examples in which it connected a word or a group of words.

